

سوریه؛ استمرار و تصعید حملات رژیم صهیونیستی به خاک این کشور

فرزان شهیدی^۱

فصلنامه مطالعات راهبردی جهان اسلام، سال بیست و سوم، شماره ۲، پیاپی ۹۰، تابستان ۱۴۰۱؛ صفحات ۶۱-۸۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۰۵/۲۰

چکیده

رژیم صهیونیستی از ابتدای بروز جنگ و بحران در سوریه، به طور منظم و مستمر حمله به مواضعی در خاک این کشور را در دستورکار خود قرار داده است. این حملات عمدتاً مراکز و پایگاه‌های نظامی و به خصوص انبارهای تسلیحات و مهمات را هدف قرار داده و البته گاه منجر به شهادت و زخمی شدن عناصری از ارتش سوریه و نیز اعضای سپاه پاسداران و حزب الله لبنان شده است. دستاویز مقامات رژیم غاصب برای این حملات - که نقض آشکار تمامیت و حاکمیت رسمی دمشق محسوب می‌شود - حضور ایران و مقاومت در سوریه است که آن را تهدیدگر امنیت خود برشمرده‌اند و به همین دلیل، در کنار تلاش‌های سیاسی و دیپلماتیک سعی دارند با اتکا بر قدرت سخت، فشارهایی بر دولت سوریه و ایران اعمال کنند. با توجه به فقدان عمق راهبردی، اسرائیل از دیرباز برای برقراری امنیت خود به نظریه‌هایی چون بازدارندگی از طریق تفوق نظامی، حملات پیش‌دستانه و در نهایت، نواقعی‌گرایی تهاجمی تمسک جسته است و در کنار سکوت و انفعال جهانی و نیز عدم پاسخ درخور از سوی سوریه و مقاومت، به حملات خود ادامه می‌دهد. در این نوشتار ضمن طرح مفهوم نظری مربوط به انگیزه و اهداف حملات اسرائیل به خاک سوریه، به چرایی و تصعید این‌گونه حملات و نیز دورنمای این منازعه خواهیم پرداخت.

واژگان کلیدی

سوریه، حملات اسرائیل، سپاه پاسداران، حزب الله لبنان، حمله پیش‌دستانه، نواقعی‌گرایی تهاجمی، روسیه، امریکا

مقدمه

وقوع و تکرار حملات رژیم صهیونیستی به خاک سوریه از اوایل بحران سوریه در سال ۱۳۹۱ تاکنون، این پرسش اساسی را مطرح می‌کند که هدف اصلی اسرائیل از این حملات مستمر چیست؟ همچنین سؤال می‌شود که جسارت این رژیم در تداوم و تصعید حملات که برخی موجب شهادت عناصر مقاومت اعم از ارتش سوریه، سپاه پاسداران و حزب‌الله شده است، چه مفهومی دارد؟ نقش بازیگران دیگر از جمله آمریکا و روسیه در این منازعه چیست؟ و بالاخره آیا محور مقاومت برای توقف این حملات، طرح و اقدام بازدارنده‌ای در دست دارد یا اینکه به سطح تاکتیکی و عدم تأثیرگذاری راهبردی این‌گونه حملات در معادلات منطقه‌ای، با خویشتن‌داری از کنار آن عبور می‌کند؟ همچنین باید به گمانه‌زنی درباره این پرسش پرداخت که دورنمای نزاع کنونی به کجا خواهد انجامید؟

در پاسخ به سؤالات بالا به نظر می‌آید رژیم صهیونیستی که خود را در معرض تهدیدات پیرامونی، به‌ویژه از سوی محور مقاومت می‌بیند، با تمسک به نظریه نواقع‌گرایی تهاجمی تلاش دارد از حجم تهدیدات بکاهد و امنیت متزلزل خود را ترمیم کند. اینک رژیم غاصب نزدیک‌ترین کانون خطر را در سوریه به‌عنوان سر پل مهم مقاومت یافته و با توجه به شرایط خاص و ضعف این کشور، به حملات مکرر و مستمر دست زده است؛ زیرا وضعیت محیط پیرامون خود را آتارشیک و بی‌ثبات می‌بیند که هر لحظه امنیت و بقای آن را تهدید می‌کند. ازاین‌رو، برای حفظ بقای خود تلاش می‌کند با حملات پیش‌دستانه و متعدد به مواضع مختلف در خاک سوریه، با ابزار قدرت نظامی، دست برتر را در درگیری‌های آینده داشته باشد و به جای آنکه جنگ میان سوریه و این رژیم در بلندی‌های جولان - که مورد ادعای سوریه است و قوانین و قطعنامه‌های بین‌المللی نیز بر این ادعا صحه می‌گذارند - صورت بگیرد، در خارج از بلندی‌های جولان و در خاک سوریه رخ دهد. در واقع، رژیم صهیونیستی با حملاتی مستمر و رو به افزایش می‌خواهد با توسل به زور و جنگ، در برابر سوریه قدرتی نظامی برای محافظت از بلندی‌های اشغال‌شده جولان ایجاد کند. در این مقاله بر آن هستیم تا ضمن ارائه گزارشی از استمرار و تصعید حملات رژیم صهیونیستی به سوریه، به تحلیلی از آن برای رسیدن به پاسخ سؤالات مطرح‌شده دست یابیم.

بحث حقوقی

در حقوق بین‌الملل، به‌صورت عام توسل به زور ممنوع است؛ اما منشور ملل متحد در دو مورد، توسل به زور را مجاز می‌داند: اول، دفاع مشروع یا دفاع از خود که در این خصوص، ماده ۵۱ منشور، حق کشورها در دفاع از خود را به رسمیت می‌شناسد. در صورت وقوع تجاوز، کشورها می‌توانند نسبت به دفاع از حق حاکمیت خود به زور متوسل شوند. دوم، زمانی که خود شورای

امنیت به عنوان مرجع حفظ و صلح امنیت بین الملل، مجوز توسل به زور را صادر کند. با توجه به اینکه در مورد دوم، امکان توسل به حملات پیش دستانه و پیشگیرانه نامحتمل است، وقوع این نوع حملات تنها در حوزه دفاع از خود معنا و مفهوم می یابد. در این حوزه نیز قوانین حقوق بین الملل و رویه دولت ها نشان می دهد که تنها حمله پیش دستانه پذیرفتنی است. حقوق بین الملل حمله پیشگیرانه را نمی پذیرد. از نظر این حقوق، اگر تهدید جدی باشد و کشور رقیب از خود تحرک نظامی زیادی در دریا، هوا و زمین نشان دهد که گویای آمادگی آن برای حمله باشد، کشور می تواند با رعایت اصل تناسب، ضرورت، فوریت و تداوم به حمله پیش دستانه روی آورد. به بیان دیگر، در این مورد نیز ملاحظات حقوقی به سرشت تهدید وابسته است. دولت مهاجم باید آگاهی دقیق یا نسبتاً دقیقی از حمله دشمن و اینکه به زودی به وقوع خواهد پیوست، داشته باشد.

این معیارهای محدودکننده، حملات پیشگیرانه را ممنوع و حملات پیش دستانه را مقید و مشروط می سازند. البته در سال های اخیر و به خصوص پس از حملات ۱۱ سپتامبر و گسترش تهدید استفاده از سلاح های کشتار جمعی، برخی حقوق دانان به تجدید نظر در معیارهای یاد شده پرداخته اند و می گویند: حمله پیشگیرانه زمانی مورد قبول است که کشور مهاجم بداند در صورت دستیابی کشور رقیب یا دشمن به این سلاح ها، توان جلوگیری از تهدید و حمله آن را از دست خواهد داد (حسینی، ۱۳۹۰: ۸۷).

قبول مسئولیت توسط اسرائیل

مقامات اسرائیلی در برخی موارد، مسئولیت حملات علیه اهداف ایرانی یا حزب الله لبنان در داخل سوریه را برعهده گرفته و در مواردی هم سکوت کرده اند. بنیامین نتانیاهو، نخست وزیر اسرائیل، در ژانویه ۱۳۹۸ در اظهار نظر کم سابقه ای رسماً تأیید کرد که اسرائیل تاکنون صدها بار به اهداف ایران و حزب الله لبنان در سوریه حمله کرده است. پیش از آن، مطبوعات اسرائیلی در سپتامبر ۱۳۹۷ به نقل از وزارت دفاع اسرائیل گزارش داده بودند که ارتش این رژیم در یک سال و نیم گذشته، بیش از ۲۰۰ حمله هوایی علیه اهداف ایران در سوریه انجام داده و بیش از ۸۰۰ راکت و خمپاره به سوریه شلیک کرده است. همان زمان، «اسرائیل کاتز» وزیر اطلاعات رژیم صهیونیستی ضمن تأیید حملات علیه سوریه گفته بود: اهمیت این مسئله را در ارتباط با حفظ خط قرمز اسرائیل درک کنید. «نفتالی بنت» وزیر دفاع وقت اسرائیل هم پس از ترور ناجوانمردانه سردار سلیمانی و همراهانش توسط آمریکا، با وقاحت تمام گفته بود با آمریکایی ها برای زدن ایرانی ها در سوریه و عراق تقسیم کار کرده ایم (راسخون، ۱۴/۲/۱۳۹۹).

«نفتالی بنت» در سکوت نخست وزیر رژیم صهیونیستی نیز در دیدار با «جو بایدن»

رئیس‌جمهور آمریکا در کاخ سفید در شهریور ۱۴۰۰ از راهبرد خود علیه ایران با آن چیزی که مقام‌های اسرائیلی با عنوان «مرگ با هزاران ضربه چاقو» نام می‌برند، پرده برداشت.

راهبردی که بنت به بایدن ارائه داده است، شامل مقابله با ایران از طریق ترکیب اقدامات کوچک بسیار در جبهه‌های متعدد نظامی و دیپلماتیک است که این اقدامات به جای یک حمله شدید به ایران است. یک مقام صهیونیستی گفت که بنت شرایط کنونی میان این رژیم و ایران را همانند شرایط میان آمریکا و اتحاد جماهیر شوروی در جریان جنگ سرد توصیف کرد (خبرآنلاین، ۱۴۰۱/۶/۶).

سخنگوی سپاه پاسداران در واکنش به تهدیدات نخست‌وزیر رژیم غاصب گفت: لفاظی‌های صهیونیست‌ها و عنوان «طرح هزار ضربه چاقو» اقدامی ناشی از هراس این رژیم جعلی از اقتدار جبهه مقاومت و ایران اسلامی است. شما از زمان شکل‌گیری انقلاب اسلامی هزار شمشیر از نیام برکشیدید، هیچ اتفاقی نیفتاد. تنها دستاورد آن تنگ‌تر شدن حلقه محاصره علیه شما در سرزمینی است که اشغال کرده‌اید (انصاف نیوز، ۱۴۰۰/۷/۸).

دولت‌ها تمایل زیادی به پیگیری سیاست‌هایی دارند که بتوانند با تکیه بر آنها توانمندی‌هایشان در صیانت از امنیت خود را افزایش دهند. بدین خاطر، این دولت‌ها از پیگیری سیاست‌هایی که موجب کاهش این توانمندی شود، خودداری می‌کنند. دولت‌ها با علم به اینکه ممکن است سایر دولت‌ها به دنبال تضعیف یا از بین بردن توانمندی آنها باشند، هیچ‌گاه خود را از چرخه نظام رقابتی خارج نمی‌کنند (Waltz, ۱۹۷۹: ۱۱۸-۱۹).

جمهوری اسلامی ایران با توجه به ماهیت رژیم صهیونیستی همواره اعلام کرده که به دنبال از بین بردن این رژیم است. این رژیم نیز با اطلاع از این رویکرد ایران، مدام با متحدان ایران در مخاصمه بوده است. علاوه بر آن، پس از آغاز بحران سوریه و حضور رسمی نیروهای نظامی مستشاری ایران در خاک این کشور، علاوه بر حمله به مواضع مختلف کشور سوریه، پایگاه‌های نظامی ایرانی یا وابسته به ایران را مورد هدف قرار داده است. از این منظر، حملات مکرر اسرائیل به سوریه را می‌توان در قالب طرح «هزار خنجر» ارزیابی کرد که نفتالی بنت به آن اعتراف کرده است و بخشی از فشارها و ضربات کوچک، اما متعدد به جمهوری اسلامی ایران در پرونده‌های مختلف (اعم از هسته‌ای و سیاست‌های منطقه‌ای) محسوب می‌شود.

حمله به فرودگاه‌ها

بیشتر حملات مهم و اساسی رژیم صهیونیستی فرودگاه‌های سوریه را هدف قرار داده است. دلیل این انتخاب، زدن محموله‌های تسلیحاتی است که به‌زعم اسرائیل از سوی ایران وارد سوریه می‌شود. با این حال، اسرائیل تاکنون هواپیماهای ایران را هدف قرار نداده است؛ بلکه انبارهایی را

در اطراف فرودگاه بمباران می‌کند که طبق ادعای تل‌آویو تسلیحات و مهمات مقاومت در آن ذخیره شده است. گاه نیز با بمباران باند فرودگاه مانع نشستن هواپیماها شده است. برای نمونه، حدود ساعت ۲۰ سه‌شنبه شب (۱۵ شهریور ۱۴۰۱) به وقت محلی، رژیم صهیونیستی فرودگاه بین‌المللی حلب را با چند فروند موشک هدف حمله قرار داد. این حملات تلفات جانی نداشت و تنها خسارات مادی به‌بار آورده است. به گفته منابع محلی، در این حمله باند فرودگاه حلب آسیب دید و این امر باعث شد که این فرودگاه به‌طور موقت تعطیل شود.

به ادعای دیده‌بان حقوق بشر سوریه چهار فروند موشک اسرائیلی باند فرودگاه حلب و انبارهای موشک‌های ایرانی در اطراف این فرودگاه را هدف حمله قرار داده‌اند. این سازمان غیردولتی که در انگلیس مستقر است، همچنین خبر داد که حملات موشکی به فرودگاه حلب منجر به چندین آتش‌سوزی و انفجار شده، اما تلفات انسانی دربر نداشته است. به گزارش خبرگزاری رسمی سوریه، «سانا»، حدود یک ساعت بعد، اطراف دمشق نیز مورد حمله موشکی اسرائیل قرار گرفت. به گفته سانا، پدافند هوایی ارتش سوریه با حملات موشکی اسرائیل به دمشق و فرودگاه حلب مقابله کرده است. برخی منابع خبری غیررسمی هم ادعا کردند که اسرائیل برای جلوگیری از فرود یک هواپیمای ایرانی در فرودگاه حلب، این فرودگاه را هدف حمله قرار داد که در نتیجه این حمله، هواپیمای ایرانی مسیر خود را به‌سمت دمشق تغییر می‌دهد و این‌بار فرودگاه دمشق هدف حمله قرار می‌گیرد. ظاهراً برآورد اطلاعاتی اسرائیل حاکی از آن بوده که هواپیمای فوق حامل مقادیری سلاح و مهمات ارزشمند برای مقاومت بوده و به همین دلیل، تلاش کرده است تا هواپیما در خاک سوریه فرود نیاید. روزنامه یدیعت آحرونوت روز ۲۱ خرداد امسال (یک روز پس از حمله هوایی اسرائیل به فرودگاه دمشق) ادعا کرده بود که مقامات ایرانی و متحدان آنها در ارتباطات خود با سوریه از سالن‌های یادشده در فرودگاه دمشق استفاده می‌کردند و هواپیماهای حامل «تجهیزات نظامی ایرانی» از طریق باندهای این فرودگاه به سوریه می‌رسید (بصیرت، ۱۷/۶/۱۴۰۱).

حمله خونین به پایگاه تیفور

بامداد دوشنبه بیستم فروردین ۱۳۹۷ چند موشک به فرودگاه نظامی تیفور (T۴) در استان حمص سوریه شلیک شد. به‌دنبال این حمله، وزارت دفاع روسیه اعلام کرد که دو فروند جنگنده اف - ۱۵ اسرائیلی به فرودگاه نظامی تیفور حمله و هشت فروند موشک به‌سمت این فرودگاه شلیک کردند که سه موشک به هدف اصابت کردند و پنج موشک توسط سامانه پدافند سوریه رهگیری و منهدم شدند. در این حمله هوایی، ۷ تن از مستشاران سپاه پاسداران به شهادت رسیدند. این پایگاه نظامی حدود دو ماه پیش نیز از سوی رژیم صهیونیستی و در پاسخ به حمله‌ای از سوی یک پهپاد ایرانی مورد هدف قرار گرفته بود.

شبکه آمریکایی «ان بی سی» نیز به نقل از مسئولان آمریکایی اعلام کرد که این حمله توسط جنگنده‌های اسرائیل صورت گرفته است و صهیونیست‌ها قبل از حمله به پایگاه نظامی تیفور در سوریه، به واشنگتن اطلاع داده بودند.

نکته قابل توجه آن است که این حمله پس از آن روی داد که دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، مدعی حملات شیمیایی دولت سوریه به شهر دوما شده و عاملان آن را به پرداخت هزینه‌ای سنگین تهدید کرده بود.

دو روز پیش از حمله رژیم اسرائیل، رسانه‌های غربی و عربی ادعا کردند که شهر دوما در غوطه شرقی دمشق، مورد حمله شیمیایی قرار گرفته و بر اثر آن، ده‌ها نفر کشته و صدها نفر دیگر مصدوم شده‌اند. سوریه دست داشتن در هرگونه حمله شیمیایی را تکذیب کرده و اعلام کرده است که گروه‌های تروریستی مقادیر زیادی گازهای سمی در اختیار دارند و هرگاه دچار بن‌بست می‌شوند، از آن استفاده کرده و در مقابل، دولت دمشق را متهم می‌کنند (بصیرت، ۲۳/۱/۱۳۹۷).

فرودگاه نظامی تیفور در حومه شرقی استان حمص یکی از بزرگ‌ترین و مهم‌ترین پایگاه‌های هوایی سوریه به‌شمار می‌رود و همواره یکی از اهداف حملات هوایی اسرائیل طی چندین سال گذشته بوده است. نام دیگر آن، «التیاس» است و یکی از مهم‌ترین و بزرگ‌ترین پایگاه‌های نظامی سوریه به‌شمار می‌رود که در حدود ۶۰ کیلومتری شرق شهر تدمر در استان حمص قرار دارد. این فرودگاه دارای ۵۴ آشپانه برای انواع جنگنده‌ها و بالگردهای نظامی و دو باند پرواز است که طول یکی از آنها به ۳ کیلومتر می‌رسد و از این منظر، بزرگ‌ترین فرودگاه نظامی سوریه محسوب می‌شود. فرودگاه نظامی تیفور نقطه اتصال ترابری و پشتیبانی لجستیکی نیروهای سوریه و هم‌پیمانان آن در مبارزه با تروریسم در استان‌های دیرالزور، حمص، حما، حلب و مناطق مرکزی این کشور است. این فرودگاه میزبان انواع مختلف جنگنده‌ها نظیر میگ ۲۹، میگ ۲۷، سوخو ۳۵، میگ ۲۵، سوخو ۲۴، سوخو ۲۲ و نیز پدافند هوایی و رادارهای کوتاه‌برد و ۱۳۶ خودروی نظامی، از جمله تانک‌های تی ۸۲ است.

فرودگاه تیفور به دلیل نزدیکی به عراق دارای اهمیت راهبردی است و طی سالیان گذشته، توسط دولت سوریه و گروه‌های نظامی متحد برای حملات نظامی علیه مخالفان و عناصر تروریستی مورد استفاده قرار گرفته است. برخی منابع ادعا کردند که بخش‌هایی از این فرودگاه توسط ایران برای حملات پهبادی استفاده می‌شود. نیروهای روسی در فوریه گذشته، فرودگاه تیفور را تخلیه کردند و به فرودگاه تدمر منتقل شدند. علت این امر مخالفت گروه‌های هم‌پیمان ارتش سوریه با توصیه پایگاه روسی حمیمیم در خروج از این فرودگاه برای کاستن از احتمال حملات هوایی اسرائیل بوده است. در پی خروج نیروهای روسی از فرودگاه تیفور، گروه‌های نظامی هم‌پیمان ارتش سوریه

به دلیل اهمیت راهبردی این پایگاه و تضمین امنیت مسیر منتهی به لبنان، به تقویت استقرار خود در این پایگاه و شهر تدمر اقدام کردند.

حملات هوایی مکرر اسرائیل به فرودگاه تیفور به بهانه حضور ایرانی‌ها کذب محض است و دلیل اصلی، مسئله‌ای دیگر است. تل‌آویو از اهمیت و امکانات این فرودگاه آگاه است و به این درک رسیده که جنگ در سوریه در آستانه پایان یافتن است. لذا می‌کوشد تا حتی الامکان برای تضعیف قدرت سوریه، به حملات خود به این فرودگاه ادامه دهد و بیشترین میزان ممکن خسارت را به توان نظامی این کشور وارد کند (خبرگزاری ایسنا، ۱۷/۷/۱۴۰۰).

علل حملات اسرائیل به سوریه

۱. نگرانی از حضور ایران در سوریه

آن‌گونه که مقامات تل‌آویو بارها تأکید کرده‌اند سیاست اصلی این رژیم مبارزه با حضور ایران در سوریه است و به همین دلیل، منافع و مقرهای ایران و متحدانش، به‌ویژه حزب الله لبنان را در خاک سوریه مورد حمله قرار می‌دهند. بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر سابق اسرائیل، در اوج حملات به سوریه و زمانی که آمریکا در سال ۱۳۹۷ زمزمه عقب‌نشینی از سوریه را سر داده بود، اعلام کرد که کشورش به مخالفت با حضور ایران در سوریه ادامه خواهد داد. نتانیاهو طی سخنانی در جلسه هفتگی کابینه اسرائیل با اشاره به اینکه به مخالفت با تلاش ایران برای گسترش موجودیت خود در سوریه ادامه خواهند داد، گفت: اگر لازم باشد اقدامات علیه ایران در سوریه را گسترش خواهیم داد. روزنامه صهیونیستی معاریو علت اظهارات نتانیاهو را رفع نگرانی اسرائیلی‌ها از خروج نظامیان آمریکا از سوریه تفسیر کرد (سایت تی آر تی، ۲۴ دسامبر ۱۳۹۷).

حملات رژیم صهیونیستی به فرودگاه‌ها را می‌توان در همین راستا تحلیل کرد. این رژیم در راستای مقابله با قدرت نظامی سوریه به دنبال آن است که مانع رسیدن کمک‌های ایران به این کشور شود. در واقع، اگرچه تا حد زیادی به دلایل ملاحظات بسیار، از درگیر شدن با هوایم‌ای ایرانی و ساقط کردن آن خودداری می‌کند؛ اما با حمله به فرودگاه‌های سوریه می‌کوشد تا مانع از رسیدن تجهیزات نظامی شود. در واقع، با این حمله پیش‌دستانه به دنبال آن است که همچنان دولت سوریه، در خاک فعلی خود درگیر و ضعیف بماند؛ زیرا همان‌طور که مسئولان سوری اعلام کرده‌اند، این کشور به دنبال آن است که بلندی‌های جولان را باز پس گیرد. بنابراین، این حملات رژیم صهیونیستی را می‌توان با معمای امنیت نواقع‌گرایی تهاجمی این‌طور توصیف کرد که به امنیت رسیدن سوریه و چیره شدن دولت این کشور بر دشمنانش، آغاز ناامنی برای این رژیم حداقل در بلندی‌های جولان است. به عبارت دیگر، آغاز سیطره امنیت بر سوریه، آغاز ناامنی برای این رژیم

است. بنابراین، اسرائیل پیش‌دستانه برای حفظ بقا و امنیت خود، در راستای عدم استقرار امنیت در سوریه به نفع دولت بشار اسد، اقدام به تهاجم نظامی به مواضع سوریه می‌کند.

البته رژیم غاصب علاوه بر حملات نظامی، از ابزار دیپلماسی نیز به‌ویژه از طریق روسیه بهره‌برداری کرده و سعی می‌کند نسبت به خروج ایران از سوریه اعمال فشار کند. برای نمونه، «نتانیاها» نخست‌وزیر اسبق رژیم طی سفری به مسکو در تیر ۱۳۹۷ در گفت‌وگو با ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهوری روسیه، گفت که موضوع اصلی حضور ایران در سوریه است. این در حالی بود که رئیس‌جمهور روسیه در دیدار با نتانیاها در مقابل خبرنگاران، همانند ملاقات‌های پیشین، به اظهارات او در مورد ایران واکنش علنی نشان نداد و ترجیح داد که بر موضوع تقویت همکاری‌های اقتصادی و نظامی روسیه و رژیم صهیونیستی تأکید ورزد.

واقعیت این است که رژیم اشغالگر به‌شدت نگران حضور و نفوذ ایران در سوریه است؛ زیرا از نگاه تل‌آویو، این حضور به‌معنای نزدیکی به مرزهای فلسطین اشغالی و آمادگی برای آزادسازی بلندی‌های اشغالی جولان است. البته جمهوری اسلامی بدون خواست و هماهنگی دولت سوریه برنامه‌ای برای آزادی جولان ندارد، اما صرف وجود سپاه و نیروهای سازمان‌یافته، آموزش‌دیده و جنگ‌دیده محور مقاومت در سوریه (اعم از حزب‌الله، فاطمیون، حیدریون، زینیون و...) در کنار گوش اسرائیل، کافی است تا هر شب، کابوس مرگ به‌سراغ مقامات صهیونیستی بیاید. با این نگاه، حملات ایدایی و مستمر ارتش اسرائیل علیه مراکز ایران و متحدانش در سوریه، نوعی پیام برای خروج از این کشور در جهت رفع نگرانی‌های امنیتی خود است.

۲. انهدام زرادخانه مقاومت

بخشی از حملات رژیم صهیونیستی تسلیحات سپاه پاسداران یا حزب‌الله را هدف قرار می‌دهد که اسرائیل مدعی است از ایران وارد خاک سوریه شده و قرار است راهی لبنان شود تا زرادخانه حزب‌الله را تکمیل کند. به همین دلیل، رژیم صهیونیستی در مقابله با تهدیدات امنیتی محور مقاومت و به‌ویژه حزب‌الله، به‌زعم خود دست به عملیات پیشگیرانه می‌زند و در میانه راه، این تسلیحات و مهمات را منهدم می‌کند. بیشترین نگرانی اسرائیل از سلاح‌های راهبردی، مانند موشک‌های نقطه‌زن و پهپاد است. حزب‌الله لبنان ده‌ها پهپاد و هواپیمای بدون سرنشین را با هدف تصویربرداری و جمع‌آوری اطلاعات از اسرائیل به پرواز درمی‌آورد و آن‌گونه که محافل اسرائیلی هشدار داده‌اند، حزب‌الله قصد دارد با پهپادهای انتحاری در صورت وقوع جنگ در آینده بین دو طرف، سامانه‌های دفاع هوایی این رژیم را مورد هدف قرار دهد. کارشناسان، متخصصان و تحلیلگران امور نظامی رژیم صهیونیستی با اشاره به اینکه حزب‌الله زرادخانه‌ای با ۱۵۰ هزار

موشک دقیق در اختیار دارد و می‌تواند هر نقطه از فلسطین اشغالی را هدف قرار دهد، درباره ضعف بزرگ ارتش اسرائیل ابراز نگرانی می‌کنند (خبرگزاری تسنیم، ۱۴/۶/۱۴۰۱).

ارتقای کمی و کیفی زرادخانه حزب‌الله نشانگر آن است که ضربات متعدد اسرائیل به محموله‌های تسلیحات و مهمات در خاک سوریه مانع انتقال این گونه تسلیحات به داخل خاک لبنان نشده و از طرفی، حاکی از دستیابی حزب‌الله به فناوری بالای تولید و راه‌اندازی این گونه تسلیحات است که حالت بومی یافته و مقابله با آن از توان رژیم صهیونیستی خارج است. همین امر، موجب نگرانی بیش از پیش رژیم صهیونیستی از آینده امنیت خود شده است. در واقع، محیط اطراف فلسطین اشغالی برای این رژیم به شدت آناشیک شده و از نظر مسئولان این رژیم، کشیده شدن دامنه جنگ به فلسطین اشغالی بسیار محتمل است. از این رو، اگرچه هنوز این اتفاق رخ نداده است، اما با اتخاذ رویکرد تهاجمی، به دنبال مقابله با تهدیداتی در خارج از مرزهای فلسطین اشغالی است که حتماً یک روزی آنها را مستقیم هدف قرار خواهد داد؛ به‌ویژه آنکه مسئولان حزب‌الله و جمهوری اسلامی همواره بر این امر تأکید داشته‌اند. بنابراین، رژیم صهیونیستی واقع‌گرایانه بر اساس شرایط نامساعد امنیتی در اطراف مرزهای فلسطین اشغالی، اقدام به تجاوز به خاک سوریه و هدف قرار دادن پایگاه‌های منسوب به ایران، حزب‌الله و دولت بشار اسد می‌کند تا بتواند از این طریق، مانع از کشیده شدن جنگ و ناامنی به درون این مرزها شود.

۳. تهدید دولت سوریه

بخش مهمی از اهداف مورد حمله توسط رژیم صهیونیستی مربوط به دولت و ارتش سوریه است. اسرائیل با هدف قرار دادن مقرهای نظامی، تأسیسات صنعتی، فرودگاه‌ها و حتی اهداف مدنی سعی دارد این پیام را به دمشق ارسال کند که دست از میزبانی مقاومت با محوریت ایران بردارد و در عین حال، نقش سرپل انتقال سلاح از سوی ایران به نیروهای مقاومت را ایفا نکند. از طرفی، یکی از ابعاد همکاری تهران - دمشق در مرحله پساجنگ کمک ایران به صنایع دفاعی و تسلیحاتی سوریه است که اسرائیل با بمباران مراکز پژوهشی و ساخت سلاح در خاک این کشور، آشکارا مخالفت خود را با این همکاری‌ها نشان داده است.

روزنامه اسرائیلی جروزالم‌پست روز سه‌شنبه ۲۴ خرداد به نقل از سایت ایلاف نوشت: اسرائیل «بشار اسد» رئیس‌جمهوری سوریه را تهدید کرده است که اگر همکاری نظامی با ایران را کاهش ندهد، کاخ‌های او بمباران خواهد شد. سایت ایلاف نیز به نقل از منبعی که نام آن را فاش نکرده است، می‌افزاید اسرائیل با ارسال پیامی به بشار اسد، نسبت به همکاری‌های نظامی با تهران و انتقال تسلیحات ایران به سوریه هشدار داده و تهدید کرده است که در دور بعدی حملات،

کاخ‌های بشار اسد را بمباران خواهد کرد. روزنامه جروزالم‌پست با پوشش این گزارش نوشته است که نمی‌تواند به‌طور مستقل صحت و سقم این خبر را تأیید کند، اما می‌گوید وزارت دفاع اسرائیل از واکنش به این خبر خودداری کرده است (رادیو فردا، ۲۴/۳/۱۴۰۱).

با این حال، سوریه تسلیم این تهدیدها نشده و قائل به تداوم حضور ایران در سوریه و کمک‌های مستشاری تهران است. حتی در مقطع پس از شکست داعش در سوریه که فشارهای آمریکا و اسرائیل برای خروج ایران از سوریه افزایش یافته بود، ایران به سوریه اعلام کرد که اگر شما بخواهید، از خاک کشورتان خارج می‌شویم. اما پاسخ دمشق آن بود که جنگ هنوز تمام نشده است و همچنان به کمک مستشاری شما نیاز داریم.

سیدحسن نصرالله، دبیرکل حزب‌الله لبنان، در بهمن ۱۳۹۷ در مصاحبه با شبکه ماهواره‌ای المیادین برای نخستین بار به اظهارنظر درباره دلایل حضور نیروهای ایرانی در سوریه - که با درخواست رسمی رهبری سوریه به‌منظور مشارکت در عملیات مبارزه با تروریسم وارد شدند - پرداخت. دبیرکل حزب‌الله تأکید کرد که بشار اسد، رئیس‌جمهور سوریه، بر حضور نیروهای ایرانی در سوریه پافشاری می‌کند و حتی اگر این نیروها روزی بخواهند از این کشور خارج شوند، به آنها خواهد گفت که از خروج این نیروها از خاک سوریه راضی نیست (خبرگزاری تسنیم، ۱۳۹۷/۱۱/۷).

به‌طور طبیعی، پاسخ رسمی ایران این است که ما با خواست و هماهنگی اسرائیل وارد سوریه نشده‌ایم که حال با اصرار این رژیم از آن خارج شویم. به‌عبارتی، حضور ایران در سوریه یک حضور رسمی و قانونی و به دعوت رسمی دولت این کشور، در چارچوب قوانین بین‌المللی انجام شده و اسرائیل به‌هیچ‌وجه حق دخالت و اعمال فشار در این قضیه را ندارد. بنابراین، فشارهای سیاسی و تبلیغاتی و نیز حملات پراکنده نظامی رژیم صهیونیستی، تأثیری در عزم جمهوری اسلامی ایران در حمایت از محور مقاومت و حضور در مناطق بحرانی، مانند سوریه ندارد. منشأ تهدید دولت بشار اسد از سوی رژیم صهیونیستی برای قطع همکاری با ایران را نیز باید در معمای امنیت این رژیم جست‌وجو کرد. اسرائیل همچنان می‌کوشد تا با تهدید بشار اسد و فشار از ناحیه روسیه به ایران، این کشور را از سوریه خارج کند؛ زیرا به‌لحاظ امنیتی، حضور جمهوری اسلامی را بزرگ‌ترین خطر برای بقا و امنیت خود می‌داند. البته همین امر نیز یکی از علت‌های مهم درخواست دولت بشار اسد برای حضور ایران در سوریه است. در واقع، بشار نیز می‌خواهد با حضور ایران در سوریه، تهدید امنیتی را که از سوی رژیم صهیونیستی احساس می‌کند، دفع کند. بر این اساس، درگیری‌های میان رژیم صهیونیستی و محور مقاومت در خاک سوریه، رقابت بر سر امنیت و بقایی است که در نظریه نوواقع‌گرایی تهاجمی میرشایمر مطرح شده است.

واکنش سوریه

سوریه بارها نقض حریم هوایی خود را توسط رژیم صهیونیستی محکوم کرده و گاه به سازمان ملل شکایت برده است. در عین حال، در بسیاری از موارد، حملات موشکی اسرائیل توسط سامانه ضد موشکی ارتش سوریه خنثی شده است. با این حال، سوریه غیر از عملیاتی که در واکنش به حمله اسرائیل به پایگاه تیفور در حمص در آوریل ۱۳۹۷ در بلندی‌های جولان انجام داد، پاسخ درخور و قاطعی به حملات اسرائیل نداده است. به نظر می‌رسد دمشق در شرایطی که درگیر نبرد با جبهه تروریسم در داخل است، تمایلی به گشودن جبهه جدیدی با اسرائیل ندارد. به عبارت دیگر، پاسخ نظامی ارتش سوریه به اسرائیل، موجب واکنش شدیدتر اسرائیل شده و احتمال بروز نبرد فراگیر وجود دارد.

در اینجا این سؤال مطرح می‌شود که چرا سوریه اسرائیل را به قواعد درگیری بازدارنده مشابه حزب الله ملزم نمی‌کند؟ برخی این گونه پاسخ می‌دهند که سوریه از سال ۱۳۹۰ سرگرم رویارویی با سه دشمن فعال به صورت هم‌زمان است: رژیم صهیونیستی در جنوب این کشور، نیروهای آمریکایی در شرق و شمال شرقی و ترکیه که ادلب را اشغال کرده است. این واقعیت خطرناک مانع از رویارویی با اسرائیل می‌شود (دیپلماسی ایرانی، ۲۶/۱۰/۱۴۰۰). نکته دیگر آن است که حملات اسرائیل عمدتاً علیه مراکز و تأسیسات لجستیکی و انبار مهمات است و کمتر موجب تلفات انسانی می‌شود. لذا سوریه غالباً با خویش‌داری از کنار این قضیه عبور می‌کند. به هر حال، یکی از ویژگی‌های بازیگران از دیدگاه نواقع‌گرایی تهاجمی، عاقلانه رفتار کردن آنان است. نوع مواجهه سوریه با حملات اسرائیل را نیز می‌توان با این نظریه توصیف و تبیین کرد.

البته مسئولان سوری بر حق خود برای پاسخ به اسرائیل در وقت مناسب همواره تأکید کرده‌اند؛ تا جایی که بشار اسد در بازدید از یکی از مواضع نظامی در غوطه شرقی در مارس ۱۳۹۷ خطاب به سربازان گفت: «معرکه ما بزرگ‌تر و فراتر از سوریه است. شما وارد معرکه با جهان شده‌اید و آزادسازی هر روستا نقشه سیاسی و موازنه قوای بین‌المللی را تغییر خواهد داد.» طبعاً سخنان بشار اسد گزافه‌گویی نیست و به همین دلیل، سوریه در مبارزه خود با تروریسم و نیز استکبار و رژیم صهیونیستی اهداف بلندی دارد که شاید در آینده مشخص شود (موقع المیادین، ۳ تموز ۱۳۹۸).

ضرورت پاسخ قاطعانه

چرا سوریه یا جمهوری اسلامی پاسخی محکمی به حملات مکرر اسرائیل نمی‌دهند؟ آیا خویش‌داری مقاومت موجب جری‌تر شدن اسرائیل و استمرار حملات این رژیم نشده است؟ پاسخ این است که مقاومت در مواردی، واکنش لازم را به رژیم متجاوز اسرائیل نشان داده است. برای مثال، در انتقام خون شهدای پایگاه تیفور حداقل ۵۰ موشک به سمت مراکز حساس اسرائیل

در جولان شلیک شد.

با این حال، حجم پاسخ‌ها متناسب با حجم حملات اسرائیل نیست و همان‌طور که اشاره شد، سوریه در تقابل نظامی با اسرائیل ملاحظات خاص خود را دارد. جمهوری اسلامی ایران هم اگر بخواهد علیه اسرائیل کاری انجام دهد، قاعدتا باید با هماهنگی دولت سوریه باشد که با توجه به ملاحظات فوق، با دشواری مواجه می‌شود.

با این حال، گزینه حمله مستقل مثلاً حمله موشکی از راه دور یا حمله نیابتی توسط متحدان (حزب الله لبنان یا گروه‌های مقاومت فلسطین) علیه رژیم غاصب، دور از ذهن نیست. به نظر می‌آید اگر حملات اسرائیل از حد تحمل خارج شود، لازم است برای تأدیب سردمداران این رژیم، درس سختی به آنان داده شود.

این یعنی اجرای همان تهدیدی که سرلشکر حسین سلامی، فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، در مراسم اربعین شهادت حاج قاسم سلیمانی علیه آمریکایی‌ها و اسرائیلی‌ها انجام داد: «دست از پا خطا کنید، هر دوی شما را می‌زنیم...» (خبرگزاری مهر، ۱۳۹۸/۱۱/۲۴). همان‌طور که پیش از این نیز گفتیم، دولت‌ها تمایل زیادی به پیگیری سیاست‌هایی دارند که بتوانند با تکیه بر آنها توانمندی‌هایشان در صیانت از امنیت خود را افزایش دهند. بدین خاطر، این دولت‌ها از پیگیری سیاست‌هایی که موجب کاهش این توانمندی شود، خودداری می‌کنند (۱۹-۱۱۸: Waltz, ۱۹۷۹). نباید فراموش کرد که رفتار عاقلانه بازیگران در صحنه‌هایی همچون سوریه، کلید مهم پیروزی و تصاحب قدرت برتر است؛ زیرا این‌گونه صحنه‌ها، بازی با شمشیرهای دو لبه‌ای است که یک روی آن قدرت و بقا و روی دیگر آن شکست و حذف است. رژیم صهیونیستی نیز در حملات خود ملاحظات بسیاری دارد که به برخی از آنها پیش از این، اشاره شد.

نقش آمریکا

ایالات متحده آمریکا به‌عنوان حامی رژیم صهیونیستی به‌طور تلویحی از حملات این رژیم به خاک سوریه حمایت کرده است. در واقع، می‌توان گفت این حملات با چراغ سبز واشنگتن انجام می‌گیرد. دلیل همسویی آمریکا با اسرائیل در حمله به سوریه کاملاً روشن است؛ زیرا کاخ سفید نیز حضور و نفوذ ایران در منطقه و به‌ویژه سوریه را برنمی‌تابد و پرونده سیاست‌های منطقه‌ای ایران از دیرباز به‌عنوان یکی از چالش‌های فراروی آمریکا مطرح بوده و هست. همچنین ادامه حملات نظامی به سوریه در کنار فشارهای سیاسی و تحریم‌های اقتصادی، این کشور را در برابر دشمنانش در داخل تضعیف کرده و به دشمنانش برای اجرای نقشه تجزیه کمک می‌کند.

بر مبنای دیدگاه اندیشمندان نواقع‌گرایی تهاجمی، محیط آنارشیک نظام بین‌الملل باعث

می‌شود که سیاست دولت‌ها بیشینه‌سازی قدرت باشد؛ زیرا معتقدند که نبود قدرت کافی امنیت و بقای آنها را تهدید خواهد کرد (مشیرزاده، ۱۳۹۴: ۱۳۰). در واقع، ایالات متحده با هدف حفظ منافع خود در خاورمیانه و داشتن دست برتر در قدرت، بیشترین و بالاترین انگیزه را برای مداخله نظامی علیه بشار اسد داشته است.

آمریکا ضمن حضور نظامی در خاک سوریه، در حمله به مواضعی در این کشور ید طولایی دارد. برای نمونه، در اوایل شهریور سال جاری ستاد فرماندهی مرکزی ارتش آمریکا (سنتکام) اعلام کرد برای دومین روز متوالی به مواضع شبه‌نظامیان تحت حمایت ایران در شمال شرق سوریه حمله کرده است. پنتاگون هدف از این حملات را «ارسال پیام به تهران» اعلام کرده است. به گفته دیده‌بان حقوق بشر سوریه در این حمله، دست‌کم ۶ شبه‌نظامی سوری و خارجی کشته شدند.

اوج حملات آمریکا در سال ۱۳۹۶ رخ داد. بامداد جمعه ۱۸ فروردین، نخستین مداخله نظامی دولت دونالد ترامپ علیه دولت سوریه رقم خورد و ارتش ایالات متحده آمریکا با شلیک ۵۹ موشک «تام‌هاوک»، پایگاه هوایی «الشعیرات» در شرق حمص را آماج حملات خود قرار داد. تجاوز موشکی به سوریه، با فرمان دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، و بدون هماهنگی با کنگره این کشور، از ناوهای آمریکا در دریای مدیترانه، در واکنش به حمله شیمیایی ادعایی اخیر صورت گرفت. ادعای آمریکایی‌ها آن است که جنگنده‌های ارتش سوریه با پرواز از پایگاه هوایی الشعیرات به خان شیخون در حومه ادلب حمله کرده‌اند و حمله موشکی در تلافی این حمله شیمیایی انجام شده است. حمله موشکی آمریکا دست‌کم، ۱۰ شهید و تعدادی زخمی برجای گذاشت که در میان آنان، شهروندان عادی نیز به چشم می‌خوردند. همچنین بر اثر این حمله، ۹ فروند هواپیمای جنگی ارتش سوریه منهدم شد. دستاویز آمریکا در حمله موشکی، ادعای حمله شیمیایی به خان شیخون و تنبیه دولت بشار اسد اعلام شده است. در سطح تاکتیکی، ارتش آمریکا اعلام کرد که هدف از این حملات، باند و مخازن سوخت فرودگاه و همچنین جنگنده‌های موجود در آشیانه‌های فرودگاه نظامی الشعیرات بوده و پنتاگون هم مدعی شده که این پایگاه محل انبار و ذخیره سلاح‌های شیمیایی بوده است. در حقیقت، انتخاب پایگاه الشعیرات و حمله به آن، با حساب و کتاب انجام شده است. یکی از اهداف و خواسته‌های آمریکا و متحدانش برای تغییر توازن موجود در عرصه جنگ سوریه، «تضعیف موقعیت ارتش سوریه و توان هوایی ارتش این کشور» است. نیروی هوایی سوریه با کمک نیروی هوایی روسیه توانسته است حملاتی هدفمند و موفق را علیه مواضع گروه‌های تروریستی انجام دهد و دست برتر را در معرکه به نفع دولت سوریه حفظ کند. بنابراین، هدف قرار دادن آن، از توان ارتش سوریه در نبرد جاری خواهد کاست. ترامپ در اولین اظهارات خود پس از حمله به پایگاه ارتش سوریه مدعی شد: حمله به سوریه در راستای منافع حیاتی امنیت ملی ما بود (بصیرت، ۱۸/۱/۱۳۹۶).

بر مبنای نظریه نواقع گرای تهاجمی، قدرت‌ها به دنبال رسیدن به حداکثر قدرت خویش گام برمی‌دارند (مشیرزاده، ۱۳۹۴: ۱۳۰). بنابراین، در تحلیل رفتار امریکا در سوریه از دیدگاه این نظریه می‌توان گفت در این بحران، ایالات متحده نهایت تلاش خود را کرد تا بتواند در سایه بحران آفرینی در سوریه، منافع اقتصادی و امنیتی و سیاسی خود را تأمین کند. در این راستا، از آنجا که منافع این کشور با منافع رژیم صهیونیستی گره خورده، نهایت همکاری و همراهی را با حملات اسرائیل علیه سوریه داشته است.

واکنش روسیه

روسیه با توجه به اینکه متحد و حامی سوریه است و در عین حال، با رژیم صهیونیستی مناسبات خوبی دارد، در چنین مواقعی سعی می‌کند موضعی میانه اتخاذ کند. در واقع، مسکو در مواردی حملات اسرائیل را به شدت محکوم کرده، اما از طرفی، اقدامی جدی در جهت اعمال فشار بر اسرائیل و بازداشتن آن از تداوم حملات صورت نداده است.

برای نمونه، سخنگوی وزارت خارجه روسیه در خصوص حملات هوایی رژیم صهیونیستی به سوریه در ۱۵ شهریور ۱۴۰۱ اعلام کرد که این، اقدامی غیرقابل قبول از سوی طرف اسرائیلی است. ماریا زاخارووا، سخنگوی وزارت خارجه روسیه، اعلام کرد آنچه که مایه نگرانی است، این است که مواضع هدف قرار گرفته شده زیرساخت‌های غیرنظامی مهم در سوریه، به ویژه فرودگاه‌هاست. وی گفت که حملات هوایی مداوم اسرائیل به سوریه نقض آشکار حاکمیت سوریه و اصول قوانین بین‌المللی است. زاخارووا تصریح می‌کند که چنین اقدامات شروانه‌ای به هیچ وجه در کاستن خطرات علیه امنیت خود اسرائیل نقش ندارد و این رخدادهای ممکن است به نتایج شدید تلافی جویانه‌ای منجر شود که ثبات را بر هم می‌زند و به تشدید تنش گسترده می‌انجامد (خبرگزاری ایسنا، ۱۴۰۱/۶/۱۱).

پیش از این، سفارت روسیه در رژیم صهیونیستی با بیان اینکه همکاری نظامی با تل‌آویو در سوریه ادامه دارد، تأکید کرده بود مقامات نظامی ما مسائل عملیاتی را به‌طور روزانه با یکدیگر هماهنگ می‌کنند. این سازوکار ثابت کرده که مفید است و ادامه خواهد یافت. در واقع، میان روسیه و اسرائیل همکاری‌های نظامی و امنیتی در جریان است، لذا روسیه تلاش دارد نسبت به نزاع اسرائیل و سوریه و حملاتی که توسط اسرائیل در سوریه رخ می‌دهد، نوعی موازنه ایجاد کند تا روابط و همکاری‌هایش با دو طرف حفظ شود (یورونیوز، ۲۷ شهریور ۱۳۹۷). با این حال، در مواردی تنش‌هایی بین دو طرف ایجاد شده است. از جمله در شهریور ۱۳۹۷ که وزارت دفاع روسیه اعلام کرد هواپیماهای نظامی اسرائیل عمداً در لاذقیه سوریه وضعیت خطیری به وجود آوردند که یک فروند هواپیمای نظامی روسیه در آن سرنگون شد. هواپیمای ایلوشن مدل ۲۰ حدود ساعت ۸ شب به وقت محلی و در حالی که به

فرودگاه حمیمیم بازمی گشت، ناپدید شد. تماس این هواپیما با برج کنترل زمانی قطع شد که در ۳۵ کیلومتری سواحل غربی سوریه در حال پرواز بود. بنا بر اعلام وزارت دفاع روسیه، ارتش سوریه این هواپیمای نظامی را به اشتباه و هنگام دفاع در برابر حملات اسرائیل هدف قرار داده است. به این ترتیب، ۱۵ تن از خدمه هواپیمای نظامی روسیه به دلیل رفتار غیر مسئولانه اسرائیل کشته شدند. مقامات روس می گویند ارتش اسرائیل یک دقیقه پیش از عملیات خود، ارتش روسیه را از آن مطلع کرد. اما این زمان، برای تغییر مسیر هواپیمای روسیه که در حال فرود بوده، کافی نبوده است. همچنین مقامات وزارت دفاع روسیه می گویند امکان ندارد ارتش اسرائیل هواپیمای در حال فرود روسیه را ندیده باشد. وزارت دفاع روسیه در بیانیه خود این اقدام اسرائیل در سوریه را «تحریک عمدی» خواند و اعلام کرد که پس از این عمل خصمانه اسرائیل، دولت روسیه حق انجام اقدامات مناسب را برای خود محفوظ می داند. پس از آن، نیروی هوایی اسرائیل با صدور بیانیه ای از کشته شدن ۱۵ خدمه نظامی روسیه ابراز تأسف کرد. سخنگوی ارتش اسرائیل البته با مسئول دانستن ایران و حزب الله افزود: جنگنده های نیروی هوایی ما تأسیسات ارتش سوریه را - که یک تهدید غیرقابل تحمل به شمار می رفت - نابود کرد. ایران قصد داشت از طریق این تأسیسات، تجهیزات لازم را برای ساخت تسلیحات نقطه زن و مرگبار به حزب الله ارسال کند. اما سرکشی شویگو، وزیر دفاع روسیه، در تماس تلفنی با آویگدور لیبرمن، وزیر جنگ اسرائیل، این رژیم را مقصر این فاجعه دانست (یورونیوز، ۲۷ شهریور ۱۳۹۷).

روسیه در این گونه حملات رژیم صهیونیستی به مواضع خودش واکنش صریحی داشته است، اما در سایر حملات این رژیم به سوریه موضعی میانه - که البته حاوی هشدار به رژیم صهیونیستی نیز بوده - اتخاذ کرده است. در واقع، مسئله روسیه در سوریه، رژیم صهیونیستی نیست؛ بلکه قدرت رقیبی که روسیه در سوریه با آن درگیر است، امریکا و غرب است. از این منظر، چون روسیه از ناحیه این رژیم احساس خطر برای منافع خود نمی کند، واکنش های شدیدی علیه آن اتخاذ نکرده است.

گاه شمار حملات رژیم صهیونیستی به سوریه

۱۳۹۲

- در ۱۱ بهمن، اسرائیل به مرکز پژوهشی جمرایا در اطراف دمشق حمله کرد که طبق نقل خبرگزاری رسمی سوریه موجب کشته شدن ۲ تن و زخمی شدن ۵ نفر شد.
- در ۱۲ و ۱۳ اردیبهشت ۱۳۹۲، اسرائیل به یک مرکز تحقیقات نظامی و همچنین انبار مهمات در نزدیک دمشق حمله کرد. اسرائیل اعلام کرد هدف حمله محموله موشکی بود که قرار بود به حزب الله لبنان داده شود.
- در ۲۳ خرداد، اسرائیل یک مقر موشکی در لاذقیه را بمباران کرد.

- در ۲۸ اسفند، اسرائیل یک مقر ارتش در قنیطره را بمباران کرد که به کشته شدن یک سرباز و مجروح شدن ۷ نفر منجر شد.
- در ۲ تیر، اسرائیل ۹ مقر ارتش را در ارتفاعات جولان مورد حمله قرار داد که به کشته شدن دست کم ۱۰ سرباز منجر شد.
- در ۲ تیر، اسرائیل به مواضع ارتش سوریه در نقاط مختلف این کشور حمله هوایی کرد و ۹ هدف نظامی را زد. اسرائیل اعلام کرد که این حمله به دنبال کشته شدن یک نوجوان ۱۵ ساله اسرائیلی در آتشباری از خاک سوریه بوده است.
- در ۱۴ شهریور، یک انبار مهمات در تل الحاره در درعا بر اثر بمباران اسرائیل منفجر شد. ارتش اسرائیل ادعا کرد یک جنگنده سوریه را که به حریم هوایی اسرائیل وارد شده بود، سرنگون کرده است.
- در ۱۶ آذر، سوریه اسرائیل را متهم کرد که با استفاده از جنگنده‌هایش اهدافی را در حومه دمشق در دیماس و فرودگاه زده است.

- در ۲۸ دی، حمله هوایی اسرائیل به قنیطره به شهادت چند تن، از جمله ۶ عضو حزب الله و سرتیپ محمدعلی الله‌دادی، از فرماندهان سپاه پاسداران، منجر شد. جهاد مغنیه، فرزند عماد مغنیه، نیز در بین شهدا بود.
- در ماه‌های تیر و مرداد، نیروهای اسرائیلی به اهدافی نظامی، از جمله به یک گروه فلسطینی حامی دولت سوریه حمله کردند. در این حملات، یک سرباز ارتش سوریه کشته شد.
- در ۲۸ مرداد، مواضع نظامی در قنیطره هدف حمله اسرائیل قرار گرفت که یک تن کشته و ۷ نفر مجروح شدند.
- در ۲۹ مرداد، اسرائیل به یک خودرو در روستایی در استان قنیطره حمله کرد که موجب کشته شدن ۵ نفر شد.
- در ۲۹ آذر، «سمیر قنطار» مبارز مشهور و از اعضای سازمان آزادی‌بخش فلسطین که حدود ۳۰ سال در اسرائیل زندانی بود، در حمله‌ای در جرمانا در نزدیکی دمشق به شهادت رسید. حزب الله اسرائیل را عامل این حمله دانست.
- در ۵ مهر، ارتش اسرائیل اعلام کرد که دو مقر ارتش سوریه را با شلیک راکت هدف گرفته است.

۱۳۹۵

- در ۲۰ بهمن، اسرائیل به قطیفه در ریف دمشق حمله کرد و گفته شد یک انبار تسلیحات حزب الله را هدف قرار داده است.
- در ۱۹ و ۲۲ شهریور، اسرائیل به اهدافی در منطقه قنيطرة حمله کرد. اعلام شد این حمله واکنشی به شلیک توپخانه به بلندی‌های جولان تحت اشغال اسرائیل بود. سوریه اعلام کرد در پدافند هوایی یک پهپاد اسرائیلی را سرنگون کرده است.
- در ۹ آذر، سوریه اعلام کرد که اسرائیل به اهدافی در نزدیکی دمشق حمله کرده است.
- در ماه دسامبر، اسرائیل به اهدافی در نزدیکی المزه در دمشق حمله موشکی کرد.

۱۳۹۶

- در ۲۴ دی، سوریه اسرائیل را متهم به بمباران مقر اطلاعات هوایی در فرودگاه نظامی مزه در غرب دمشق کرد.
- در ۲۷ اسفند، اسرائیل با انتشار اطلاعیه‌ای اعلام کرد که به اهدافی در سوریه حمله کرده است.
- در ۳ اردیبهشت، اسرائیل متهم شد که در حمله به قنيطرة سه تن از نیروهای مردمی سوریه را به شهادت رسانده است.
- در ۷ اردیبهشت، اسرائیل یک پایگاه نظامی ارتش سوریه در جنوب غربی فرودگاه دمشق را بمباران کرد.
- در ۳ تیر، ارتش اسرائیل اعلام کرد که به دنبال شلیک خمپاره‌هایی از خاک سوریه، یک ستون زرهی از ارتش این کشور را هدف قرار داده و دو تانک را نابود کرده است.
- در ۱۶ شهریور، ارتش سوریه اعلام کرد هواپیماهای اسرائیلی با شلیک چند موشک به پایگاه نظامی مصیاف در نزدیکی دمشق، دو نفر از نیروهای این پایگاه را به شهادت رسانده و خساراتی وارد کرده‌اند.
- در ۳۱ شهریور، سوریه اسرائیل را متهم کرد که به اهدافی در اطراف فرودگاه بین‌المللی دمشق حمله کرده است.
- در ۲۴ مهر، اسرائیل اعلام کرد که به تلافی آتشباری پدافند هوایی سوریه به هواپیماهای شناسایی اسرائیل، یگان ضد هوایی سوریه را هدف گرفته است. این حملات به انفجار و آتش سوزی بزرگی منجر شد. گروه ناظر حقوق بشر سوریه اعلام کرد هدف حمله، انبار مهمات حزب الله لبنان بوده است.
- در اول آبان، یک پایگاه صنعتی در حسبا در اطراف حمص مورد حمله موشکی اسرائیل قرار گرفت.

▪ در ۱۱ آذر، ارتش سوریه گفت توانسته است دو موشک اسرائیلی را که به سمت یک هدف نظامی در ریف دمشق شلیک شده بودند، رهگیری و خنثی کند.

۱۳۹۷

▪ در ۱۹ دی، ارتش سوریه اعلام کرد که هواپیماهای اسرائیلی به مواضعی در قطیفه و طبراً در ریف دمشق حمله کردند.

▪ در ۱۸ و ۲۱ بهمن، منابع سوری از حمله هواپیماهای اسرائیلی به اهدافی، شامل انبار مهمات و پدافند هوایی سوریه در ریف دمشق خبر دادند.

▪ بامداد دوشنبه ۲۰ فروردین، چند موشک به فرودگاه نظامی تیفور (T۴) در استان حمص سوریه شلیک شد. به دنبال این حمله، وزارت دفاع روسیه اعلام کرد که دو فروند جنگنده اف - ۱۵ اسرائیلی به فرودگاه نظامی تیفور حمله و هشت فروند موشک به سمت این فرودگاه شلیک کردند که سه موشک به هدف اصابت کرد و پنج موشک دیگر توسط سامانه پدافند سوریه رهگیری و منهدم شدند. در این حمله هوایی، ۷ تن از مستشاران سپاه پاسداران به شهادت رسیدند. آمریکا نقش داشتن در این حمله را رد کرد.

▪ اسرائیل اعلام کرد در شب ۹ اردیبهشت، یک حمله گسترده به اهداف سپاه پاسداران انجام داد. بنا به اعلام اسرائیل، این حمله واکنش به حملات راکتی به مواضع نظامی اسرائیل در بلندی‌های جولان بود. اسرائیل سپاه پاسداران را متهم به انجام این حملات کرد، اما ارتش سوریه اعلام کرد که به حملات اسرائیل پاسخ داده است.

▪ در ۵ تیر، اسرائیل با دو موشک اطراف فرودگاه دمشق را هدف قرار داد.

▪ در ۲۴ شهریور، اسرائیل به فرودگاه دمشق حمله هوایی انجام داد (بی بی سی، ۱۰ فوریه ۱۳۹۷).

۱۳۹۸

▪ در ۱۱ دی، اسرائیل اطراف پایتخت، از جمله فرودگاه دمشق را مورد حمله هوایی و موشکی قرار داد.

▪ در اول بهمن، ۴ فروند جنگنده اف - ۱۶ اسرائیل به فرودگاه دمشق حمله کردند.

▪ در ۲۴ فروردین، اسرائیل شهرک مصیاف در جنوب دمشق را بمباران کرد.

▪ در ۲۷ اردیبهشت، اسرائیل با یک فروند موشک زمین به زمین یک پایگاه نظامی در شرق خان ارنه در قنیطره را هدف قرار داد که موجب زخمی شدن سه تن از عناصر ارتش سوریه شد.

▪ در ۱۲ خرداد، اسرائیل جنوب غرب دمشق و قنیطره را بمباران کرد که موجب شهادت ۳ تن و

مجروحیت ۷ نظامی سوری شد. بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر وقت اسرائیل، ادعا کرد که این حمله در پاسخ به حمله موشکی سوریه به خاک اسرائیل بوده است.

- در ۱۱ خرداد، برخی از مواضع نظامی ارتش سوریه در اطراف دمشق و حمص مورد حمله هوایی اسرائیل قرار گرفت که به شهادت ۴ نفر و زخمی شدن ۲۱ نفر از شهروندان سوری انجامید.
- در سپیده‌دم ۲۱ آبان، اسرائیل به منطقه المزه غربی در دمشق حمله هوایی کرد و منزل فرمانده سرایای قدس، اکرم جبوری، را هدف قرار داد که به شهادت فرزند و محافظش منجر شد.
- در ۲۹ آبان، اسرائیل حملاتی را به اطراف دمشق سامان داد که موجب شهادت ۴ تن و زخمی شدن چند شهروند سوری شد.

۱۳۹۹

- در ۸ اسفند، حمله پهبادی اسرائیل در قنیطره در جنوب سوریه به شهادت یک شهروند سوری منجر شد.
- در ۱۲ اسفند، اسرائیل با یک فروند موشک یک خودرو را در عین التیه در قنیطره هدف قرار داد.
- در ۱۵ اسفند، اسرائیل دو حمله هوایی در جنوب شرق حمص انجام داد.
- در حمله‌ای که در ۱۳ اردیبهشت انجام شد، به گفته دیده‌بان حقوق بشر سوریه که در لندن مستقر است، اسرائیل به چند مقر نظامی در حمص حمله کرد و مدعی شد که ۴ ایرانی و ۳ سوری در این حملات کشته شده‌اند.

البته ارتش سوریه علت انفجار مرکز نظامی حمص را خطای انسانی و ناشی از جابه‌جایی مهمات اعلام کرد. همچنین تأیید کرد که در نتیجه انفجارهای پیاپی چند نفر کشته و زخمی شده‌اند. اما درباره ماهیت کشته‌شدگان و اینکه آنها از نیروهای ایرانی مستقر در سوریه بودند، اطلاعی داده نشد. با این حال، ادعای شهادت نیروهای سپاه از سوی ایران رد شد.

در همین گیرودار، برخی شبکه‌های منطقه‌ای وابسته به عربستان سعودی ادعا کردند که سردار امیرعلی حاجی‌زاده، فرمانده نیروی هوافضای سپاه پاسداران، در میان کشته‌شدگان ایرانی بوده است. این خبر بلافاصله توسط سپاه پاسداران تکذیب شد.

- در ۳۱ خرداد، اسرائیل اطراف فرودگاه دمشق را مورد حمله قرار داد که بر اثر آن، یکی از اعضای حزب‌الله لبنان به نام علی کامل محسن به شهادت رسید. رسانه‌های اسرائیلی اعلام کردند که نهاد امنیتی اسرائیل از ترس واکنش حزب‌الله لبنان، در مرزهای شمالی به حالت آماده‌باش درآمده است.

۱۴۰۰

- در ۱۷ دی، اسرائیل منطقه دیماس و کسوه در جنوب دمشق را بمباران و ادعا کرد که مقر ایرانی‌ها را هدف قرار داده است.
- در ۲۴ دی، حمله هوایی اسرائیل اهداف مقاومت را در بوکمال و دیرالزور هدف قرار داد و گفته شد تعدادی از عناصر لشکر فاطمیون بر اثر این حمله به شهادت رسیده‌اند.
- در ۱۵ اردیبهشت، اسرائیل مناطقی را در جنوب غرب لاذقیه بمباران کرد که به شهادت یک شهروند سوری و زخمی شدن ۶ نفر انجامید.
- در ۱۸ خرداد، اسرائیل سه مقر نظامی و صنعتی در نزدیکی دمشق و حمص را هدف قرار داد که موجب شهادت ۷ تن از عناصر ارتش سوریه شد.
- در ۲۱ مهر، منطقه تدمر در نزدیکی حمص مورد حمله اسرائیل قرار گرفت که یک سرباز سوری شهید و ۳ تن زخمی شدند.
- در ۳ آبان، دو مرکز نظامی ارتش سوریه در البعث و روستای جبا در قنیطره مورد حمله موشکی اسرائیل قرار گرفت.
- در ۱۲ آبان، اسرائیل به یک مرکز نظامی در زاکیه در ریف دمشق حمله کرد.
- در ۳ آذر، بر اثر حمله هوایی اسرائیل در تل مدنیون چند تن شهید و زخمی شدند.
- در ۷ دی، بندر لاذقیه مورد حمله هوایی اسرائیل واقع شد و خسارات مادی زیادی به بار آورد.

۱۴۰۱

- در ۱۱ بهمن، اسرائیل چند نقطه نظامی را در اطراف دمشق مورد حمله موشکی قرار داد.
- در ۲۰ بهمن، چند موضع نظامی ارتش سوریه مورد حمله اسرائیل قرار گرفت که به شهادت یک سرباز و زخمی شدن ۵ تن منجر شد.
- در ۲۷ بهمن، شهرک زاکیه در جنوب دمشق مورد حمله موشکی اسرائیل واقع شد.
- در ۵ اسفند، اسرائیل چند نقطه نظامی در اطراف دمشق را هدف قرار داد که موجب شهادت سه سرباز ارتش سوریه شد. پدافند هوایی ارتش سوریه اعلام کرد اکثر موشک‌های دشمن را ساقط کرده است.
- در ۲۰ فروردین، اسرائیل به مناطقی از سوریه حمله هوایی کرد و خسارت‌های مادی به بار آورد (رؤیه الاخباریه، ۸ اسفند ۱۴۰۰).
- حدود ساعت ۲۰ سه‌شنبه شب ۱۸ شهریور به‌وقت محلی، رژیم صهیونیستی فرودگاه بین‌المللی حلب را با چند فروند موشک هدف حمله قرار داد. این حملات تلفات جانی

نداشته و تنها خسارات مادی به بار آورده است. به گفته منابع محلی، در این حمله باند فرودگاه حلب آسیب دید و این امر باعث شد که فرودگاه حلب به طور موقت تعطیل شود. به ادعای دیده بان حقوق بشر سوریه چهار فروند موشک اسرائیلی باند فرودگاه حلب و انبارهای موشک های ایرانی در اطراف این فرودگاه را هدف حمله قرار دادند. به گزارش خبرگزاری رسمی سوریه «سانا»، حدود یک ساعت بعد، اطراف دمشق نیز مورد حمله موشکی اسرائیل قرار گرفت. پدافند هوایی ارتش سوریه با حملات موشکی اسرائیل به دمشق و فرودگاه حلب مقابله کرده است. برخی منابع خبری غیررسمی هم ادعا کردند که اسرائیل برای جلوگیری از فرود یک هواپیمای ایرانی در فرودگاه حلب، این فرودگاه را هدف حمله قرار داده است که در نتیجه این حمله، هواپیمای ایرانی مسیر خود را به سمت دمشق تغییر می دهد و این بار فرودگاه دمشق هدف حمله قرار می گیرد (بصیرت، ۱۷/۶/۱۴۰۱).

■ در بامداد ۲۶ شهریور، فرودگاه دمشق و مناطق اطراف آن مورد هدف حمله هوایی اسرائیل قرار گرفتند. خبرگزاری دولت سوریه (سانا) به نقل از منابع نظامی گزارش داد: در این حمله، ۵ نظامی سوریه شهید شدند و خسارات مادی نیز به جای ماند. حمله در نخستین ساعت های بامداد امروز شنبه، از سمت دریاچه طبریه روی داد و فرودگاه دمشق و چند نقطه دیگر در جنوب این شهر مورد هدف قرار گرفتند. وزارت دفاع سوریه هم با اعلام خبر این حمله گفت سیستم های دفاع هوایی ارتش این کشور، موشک های شلیک شده از سوی اسرائیل را رهگیری کرده و توانسته اند تعدادی از آنها را سرنگون کنند (وکاله سانا، ۲۶ شهریور ۱۴۰۱).

جمع بندی و دورنما

رژیم صهیونیستی از وضعیت بحرانی در سوریه، نهایت بهره برداری را کرده و با توجه به ضعف و مشکلاتی که دولت سوریه در مرحله پساجنگ همچنان با آن مواجه است، به طور مستمر دست به حملات تجاوزکارانه به خاک این کشور زده است. ادعای اسرائیل، مقابله با محور مقاومت و به ویژه حضور و نفوذ ایران در سوریه است که آن را خطری علیه امنیت و موجودیت خود می داند. به همین دلیل، بر اساس نظریه «نواقع گرای تهاجمی» با حملات پیش دستانه - که مغایر با حقوق و قوانین بین المللی است - سعی دارد ضمن انهدام زیرساخت ها و تسلیحات مقاومت، به زعم خود برای خروج ایران و نیروهای نیابتی آن از سوریه فشار بیاورد.

پاسخ سوریه و ایران در قبال حملات اسرائیل غالباً توأم با خویشتن داری بوده و به جز مواردی، از جمله واکنش به حمله اسرائیل به پایگاه تیفور در سال ۱۳۹۷، شاهد عملیات قاطعانه و بازدارنده نبوده ایم. در واقع، به دلیل سطح تاکتیکی حملات، به ویژه دولت سوریه مایل به ایجاد تنش و

درگیری جدید با اسرائیل نیست و از طرفی، این گونه حملات در تحقق اهداف رژیم صهیونیستی (تضعیف و پایان دان به حضور مقاومت در سوریه) ناکام بوده است.

در این میان، نقش آمریکا به عنوان حامی و متحد رژیم غاصب برجسته است. در واقع، نوعی هماهنگی و همکاری در حملات مشاهده می شود، تا حدی که آمریکا خود مستقیماً چندین بار اهدافی در سوریه را آماج حملات شدید خود قرار داده است.

روسیه نیز به عنوان یک قدرت جهانی و حامی سوریه حملات اسرائیل به خاک این کشور را بر نمی تابد و آن را محکوم کرده است. با این حال، به دلیل داشتن روابط خوب با تل آویو، اقدامی جدی در جهت بازدارندگی اسرائیل انجام نمی دهد، بلکه سعی می کند نوعی توازن در این نزاع ایجاد کند.

با توجه به روند سابق و فعلی، پیش بینی می شود که حملات اسرائیل به سوریه هرازگاهی تداوم یابد و چه بسا در شرایط خاص دچار تشدید و تصعید شود. از این منظر، به کارگیری وسایل و ابزارهای نرم و سخت، به ویژه پاسخ قاطعانه نظامی - امنیتی، البته با در نظر گرفتن شرایط و ابعاد و تبعات آن، به منظور منع رژیم متجاوز از ادامه حملات، امری ضروری به نظر می رسد.

منابع و مأخذ

- حسینی، سجاد (۱۳۹۰)، «جنگ پیش‌دستانه و ناامن‌سازی جهان»، مجله پگاه حوزه، ش ۳۱۹، ۱ بهمن.
- فتحی، فرحناز (۱۳۹۹)، «بررسی و تحلیل بایسته‌های رنالیسم تهاجمی با نگاه تطبیقی نظریه نواقع‌گرایی»، فصلنامه بین‌المللی قانون یار، دوره چهارم، ش ۱۵.
- کرمی، جهانگیر (۱۳۹۲)، فصلنامه سیاست دفاعی، ش ۴۳، تابستان.
- کالینز، الن (۱۳۹۸)، مطالعات امنیت معاصر، ترجمه علیرضا ثمودی، تهران: کتابکده مطالعات راهبردی.
- مشیرزاده، حمیرا (۱۳۹۴)، تحول در نظریه‌های روابط بین‌الملل، تهران: سمت.
- میرشایمر، جان (۱۳۹۳)، تراژدی قدرت‌های بزرگ، ترجمه غلامعلی چگینی‌زاده، تهران: وزارت امور خارجه.
- Antunes, Sandrina and Camisao, Isabel (۱۳۹۷), Introducing Realism in International Relation Theory. E-International Relations <https://www.e-ir.info/۱۳۹۷/۰۲/۲۷/introducing-realism-in-international-relations-theory/>.
- Guzzini, Stefano (۱۳۹۶), Realist Theories and Practice. DISS Working Paper. <https://www.researchgate.net/publication/۳۲۱۶۷۵۰۸۷>.
- Waltz, K. (۱۹۸۹), 'The Origins of War in Neorealist Theory', in R.I. Rotberg and T.K. Robb(eds.), The Origin and Prevention of Major Wars, Cambridge University Press.
- اعتداءات اسرائیل علی سوریا.. تسلسل زمانی، موقع رؤیه الاخباریه، ۲۷ فوریه ۱۴۰۱: <https://roayahnews.com/?p=۱۰۶۹۳۴۵>
- استشهاد خمسة عسكريين جراء عدوان إسرائيلية استهدف مطار دمشق و نقاطا بالريف الجنوبي، وكالة سانا، ۱۷ سبتمبر ۱۴۰۱: <https://www.sana.sy/?p=۱۷۴۱۳۸۵>
- غسان الاسطنبولي، كيف سترد سوريا على الاعتداءات الإسرائيلية، موقع الميادين، ۳ ژوئیه ۱۳۹۸: <https://www.almayadeen.net/articles/blog/۹۶۲۰۳۳>
- وليد القحطی، الردع خير وسيلة للدفاع عن سوريا، موقع الميادين، ۱۶ ژوئن ۱۴۰۱: <https://www.almayadeen.net/articles>
- از فرمانده سپاه تا انبار حزب‌الله؛ گاه‌شمار حملات اسرائیل در سوریه، سایت بی بی سی، ۱۰ فوریه ۱۳۹۷: <https://www.bbc.com/persian/world-۴۳۰۱۷۲۵۹>
- تهدید اسرائیل به بمباران کاخ‌های اسد در صورت ادامه همکاری با ایران، رادیو فردا، ۲۴ خرداد ۱۴۰۱: <https://www.radiofarda.com/>
- جنگ بعدی با حزب‌الله پایانی غم‌انگیز برای اسرائیل خواهد داشت، خبرگزاری تسنیم، ۱۴ شهریور ۱۴۰۱: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/۱۴۰۱/۰۶/۱۴/۲۷۶۹۸۶۲>
- چرایی حملات مکرر رژیم صهیونیستی به سوریه، پایگاه بصیرت، ۱۷ شهریور ۱۴۰۱: <https://basirat.ir/fa/news/۳۳۹۷۷۴>
- چرا سوریه جلوی حملات اسرائیل را نمی‌گیرد؟، سایت دیپلماسی ایرانی، ۲۶ دی ۱۴۰۰: <http://irdiplomacy.ir/fa/news/۱۳۸۸۱۴۰>

- حمله موشکی آمریکا به سوریه؛ اهداف و پیامدها، پایگاه بصیرت، ۱۸ فروردین ۱۳۹۶:
<https://basirat.ir/fa/news/300154>
- حمله رژیم صهیونیستی به پایگاه تیفور و واکنش احتمالی ایران، پایگاه خبری تحلیلی بصیرت، ۲۳ فروردین ۱۳۹۷:
<https://basirat.ir/fa/news/310613>
- درخواست اسد درباره حضور ایران در سوریه چه بود؟، خبرگزاری تسنیم، ۷ بهمن ۱۳۹۷:
<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1397/11/07/1932375>
- سیلی نهایی پابرجاست، خبرگزاری مهر، ۲۴ بهمن ۱۳۹۸:
<https://www.mehrnews.com/news/4852291>
- علت حملات مکرر اسرائیل به فرودگاه تیفور چیست؟، خبرگزاری ایسنا، ۱۷ مهر ۱۴۰۰:
<https://www.isna.ir/news/1400071711546>
- «مرگ با هزار ضربه چاقو» عنوان برنامه راهبردی اسرائیل علیه ایران، خبرآنلاین، ۶ شهریور ۱۴۰۱:
<https://www.khabaronline.ir/news/1549174>
- نتانیاہو: اسرائیل به مخالفت با حضور ایران در سوریه ادامه خواهد داد، سایت تی آر تی، ۲۴ دسامبر ۱۳۹۷:
<https://www.trt.net.tr/persian/mntqh/1397/12/24/ntnyhw-sry-yl-bh-mkhlft-b-hdwr-yrn-dr-swryh-dmh-khwhd-dd-1112347>
- واکاوی حملات مستمر رژیم صهیونیستی به سوریه، سایت راسخون، ۱۴ اردیبهشت ۱۳۹۹:
<https://rasekhoon.net/news/show/1518873>
- واکنش سپاه پاسداران به طرح «هزار ضربه چاقو» اسرائیل، انصاف نیوز، ۸ مهر ۱۴۰۰:
<http://www.ensafnews.com/311615>
- واکنش روسیه به حملات اخیر رژیم صهیونیستی به سوریه، خبرگزاری ایسنا، ۱۱ شهریور ۱۴۰۱:
<https://www.isna.ir/news/1401061108808>
- واکنش اسرائیل به سقوط هواپیمای روسی: متأسفیم ولی تقصیر ایران و اسد بود، یورونیوز، ۱۸ سپتامبر ۱۳۹۷:
<https://per.euronews.com/1397/09/18/russia-says-a-military-aircraft-vanishes-near-syria-during-israeli-french-strikes>

